

AMB NICODEM, DEIXEBLES DE JESÚS, EL QUI DÓNA SENSE LÍMITS L'ESPERIT

Conferència a càrrec de F. Lluís Solà
Recés de Pentecosta · Poblet, 3 juny 2006

Més que una conferència, us proposo una lectura compartida d'alguns textos de l'evangeli de sant Joan que marquen un itinerari de vida espiritual, és a dir, de vida en l'Esperit de Jesús, que això vol dir en definitiva, ser deixeble de Jesús. Parlar de l'Esperit en abstracte, o del seguiment de Jesús en l'Esperit, se m'escapa, la veritat, i considero que resta fora de les meves possibilitats, i per això he demanat ajuda a Nicodem, aquest mestre d'Israel entranyable del quart evangeli, que ens acompanyarà d'una forma experiencial. En tot cas, com fa sempre la Bíblia, ens invitarà a posar-nos en camí, a fer el nostre propi camí junts.

OBERTURA

Joan 6, 59-63

És l'Esperit qui dóna vida; la carn no serveix de res

⁵⁹ Tot això, Jesús ho digué mentre ensenyava en una sinagoga, a Cafarnaüm. ⁶⁰ Llavors molts dels seus deixebles, després de sentir-lo, van dir: «Aquest llenguatge és molt dur. ¿Qui és capaç d'acceptar-lo?» ⁶¹ Jesús, sabent que els seus deixebles murmuraven de tot això, els digué: «Això us escandalitza? ⁶² Doncs què direu quan veureu el Fill de l'home pujant on era abans? ⁶³ És l'Esperit qui dóna vida; la carn no serveix de res. Les paraules que jo us he dit són Esperit i són vida.

1. Aquest llenguatge és molt dur.
2. ¿És realment dur el llenguatge de Jesús?
3. ¿Som capaços d'acceptar-lo?
4. Carn i esperit. ¿Què vol dir?

L'evangeli de Joan, entorn del qual centrarem les nostres reflexions, concretament en la figura enigmàtica de Nicodem, un fariseu que porta un nom grec, presenta la història, el trajecte, si voleu, de Jesús, en l'Esperit. Al principi de l'Evangelí, quan Joan Baptista ens presenta Jesús, ens diu que, Jesús és aquell damunt el qual ha vist que davallava l'Esperit com un colom (Jn 1, 32) — l'evangeli de Joan no ens explica directament l'escena del Baptisme—. La missió de Jesús queda definida així com la d'aquell que ve a batejar amb l'Esperit Sant.

¿Què vol dir batejar amb l'Esperit Sant? Potser ho podríem explicar així, en llenguatge més entenedor per a nosaltres: Jesús ve a submergir-nos en la vida de Déu, en el dinamisme diví. Ve a donar profunditat i sentit, el sentit a la nostra vida humana.

Perquè, a la llum del text que us proposo com a obertura del nostre recorregut, resulta que la carn no serveix de res, i que és l'Esperit el qui dóna vida. Per seguir Jesús, doncs, segons el quart evangeli, hem fer aquest pas, aquesta mena de salt, superar el nivell de la carn i situar-nos en el nivell de l'esperit.

Carn i esperit: sarx i pneu,ma. Dos termes complexos, que quasi no tenen res a veure amb el nostre univers significatiu. De fet, segons el quart evangeli, Déu es pren seriosament la nostra realitat carnal, de sarx, fins al punt que el seu Verb es fa carn, assumeix aquesta realitat. La sarx, la carn, designa, em sembla, aquesta realitat nostra històrica, sotmesa a l'espai i al temps, fràgil, vulnerable, trencadissa... una realitat que, per a trobar sentit, s'ha d'obrir a una dimensió més profunda, a la dimensió del pneu,ma.

No hem de pensar que la carn i l'esperit són nivells excloents, que per assolir o viure l'un calgui negar l'altre. Diria que cal passar seriosament pel primer per poder arribar a l'altre, encara que el llenguatge joànic i a vegades també el de Pau, en aquest tema, puguin portar-nos a confusió. Ens hem de prendre molt seriosament la nostra carn si de debò volem ser dones i homes de l'Esperit. Sembla que això és el que fa Déu: es pren seriosament la nostra carn, fins a fer-se carn, i en aquest fer-se carn, per mitjà de l'Esperit, el Verb encarnat pot obrir la nostra realitat carnal a la seva dimensió més profunda, a la dimensió transcendent, d'obertura als altres i a Déu. Fixeu-vos que al darrere hi ha una antropologia molt profunda que entén l'home com un esperit encarnat. Per assolir plenament allò d'espiritual a què som cridats ens cal viure seriosament la nostra humanitat, el nostre ser dones i homes, en les circumstàncies concretes que ens toca, que això és la carn, la sarx.

En tot cas, la carn, si no s'obre a la seva dimensió espiritual, roman com una realitat tancada i, certament, no serveix de res.

Potser ho entendrem una mica més intentant d'evocar el context que va motivar aquest llenguatge de l'autor del quart evangeli. Sembla que en els ambients espirituals on es desenvoluparen les comunitats joàniques hi començava a haver una tendència forta cap al gnosticisme cristià, que negava precisament la realitat carnal, històrica, del Crist, el Messies, i propugnava no la comunió amb el Jesús concret per mitjà dels sagraments, sinó l'accés a Déu per la via del coneixement (gnosi), a banda de qualsevol ritu extern, material. Això explica el llenguatge tan dur de l'anomenat discurs del pa de vida (Jn 6), amb l'èmfasi en la carn i en la sang de Jesús a través de les quals (menjant i bevent) s'accedeix a la Vida. Tanmateix, l'evangelista, al final, hi ha posat aquesta falca: «la carn no serveix de res, és l'Esperit el qui dóna vida», per evitar precisament el perill contrari al gnosticisme, el de caure en un realisme naturalista extremat.

PRIMER MOVIMENT

Joan 3, 1-10

I tu, que ets mestre d'Israel, no ho comprens?

¹ Hi havia un dels fariseus que es deia Nicodem. Era un dirigent dels jueus. ² Aquest home va anar de nit a trobar Jesús i li digué: «Rabí, sabem que ets un mestre enviat per Déu, perquè ningú no podria fer aquests senyals prodigiosos que tu fas si Déu no estigués amb ell.» ³ Jesús li respongué: «T'ho ben asseguro: ningú no pot veure el Regne de Déu si no neix de dalt.» ⁴ Li diu Nicodem: «Com pot néixer un home que ja és vell? És que pot entrar altra vegada a les entranyes de la mare i tornar a néixer?» ⁵ Jesús respongué: «T'ho ben asseguro: ningú no pot entrar al Regne de Déu si no neix de l'aigua i de l'Esperit. ⁶ De la carn en neix carn, de l'Esperit en neix Esperit. ⁷ No t'estranyis que t'hagi dit: "Cal que nasqueu de dalt." ⁸ El vent bufa allà on vol; en sents la remor, però no saps d'on ve ni on va. Així mateix passa amb el qui neix de l'Esperit.» ⁹ Nicodem li replicà: «Com pot ser tot això?» ¹⁰ Jesús li respongué: «I tu, que ets mestre d'Israel, no ho comprens?

1. Per a Nicodem el llenguatge de Jesús també és dur.
2. Carn i esperit. Néixer de l'Esperit.
3. ¿I tu, que ets mestre d'Israel, no ho comprens?
4. Nicodem, mestre d'Israel, pot ajudar-nos a seguir Jesús.

Primer moviment

Apareix un personatge, Nicodem, definit com un dels fariseus, cap, príncep o principal dels jueus. És curiós que aquest jueu porti un nom grec! De nit ve a trobar a Jesús. Un mestre parla amb un altre mestre. L'evangelista Joan fa sovint recurs al diàleg per tal d'ajudar-nos a posar-nos en camí. Som just al començament de l'evangeli.

Us avanço ja que assistim al començament d'un procés. La figura de Nicodem apareix tres vegades al llarg de l'evangeli: al principi, al mig, i al final. I sempre en referència al tema de l'aigua-Esperit, al tema d'un nou naixement. En aquest procés veurem convertir-se el mestre d'Israel, Nicodem, en deixeble del veritable mestre, Jesús. Un procés, doncs, que solament és possible des de la dimensió profunda, espiritual, i més encara, en l'Esperit, en el dinamisme diví, que Jesús ens comunica, ens dóna. Un procés que som convidats també nosaltres a viure, a fer.

El text que hem triat per al primer moviment és ben clar. Per posar-se a seguir Jesús, per veure el Regne de Déu, cal néixer de nou, cal néixer de dalt, de l'aigua i de l'Esperit. Sens dubte, rere aquest text, hi ha la realitat forta de la vida sacramental de les comunitats joàniques, la realitat que precisament fa problema als membres de tendències gnòstiques, que proposen l'accés directe a Jesús, per mitjà del coneixement, prescindint de qualsevol ritu extern.

L'expressió «néixer de nou» suggereix, de fet, la represa de la pròpia vida, del propi itinerari, des del seu nivell més profund, situar-se en la vida des d'una altra

perspectiva. És com trobar les arrels, els fonaments més profunds de la pròpia existència a partir dels quals poder reorientar-la tota. La trobada amb Jesús, a tenor del quart evangeli, obliga sempre a aquesta opció, a un nou començament, a fer un viratge. Penseu en altres personatges joànics: la samaritana, el cec de naixement, el paralític de la piscina...

Encara, aquest néixer de nou suposa, sobretot, assumir a totes el propi itinerari de Jesús, un itinerari que, per tal de passar de la carn a l'esperit, de l'ombra a la veritat, necessita la cruïlla de la creu.

«¿Tu, que ets mestre d'Israel, no ho comprens?» Sempre ens trobem confrontats al problema de la comprensió. Ací l'evangelista, amb forta ironia, empra expressament el terme gnòstic per excel·lència, el verb conèixer (ginw,skw). Comprendre, conèixer Jesús vol dir, però, participar, mitjançant el nou naixement, del seu itinerari que passa per la creu.

No és fàcil el que Jesús ens proposa, i els textos per mitjà dels quals ens ho proposa no són tampoc de lectura fàcil. En tot cas, la recerca de Nicodem, i la nostra, ha començat. «De la carn en neix carn, de l'Esperit en neix Esperit». De moment Nicodem continuarà cercant el seu camí a les palpentes, de nit, i ens acompanyarà misteriosament en la nostra pròpia recerca. Fixeu-vos que és precisament el que es proposa l'evangelista: implicar-nos en la seva història.

Nicodem farà mutis de l'escena, de moment, però nosaltres ja ens haurem posat en camí, embrancats en l'aventura d'aquest nou naixement, les velles ben teses al vent de l'Esperit que no sabem d'on ve ni on va.

SEGON MOVIMENT

Joan 7, 37-52

¿Tu també ets de Galilea?

³⁷ El darrer dia de la festa, que era el més solemne, Jesús es posà dret i exclamà: «Si algú té set, que vingui a mi; el qui creu en mi, que begui. ³⁸ Perquè diu l'Escriptura: *Del seu interior brollaran rius d'aigua viva.*» ³⁹ Deia això referint-se a l'Esperit que havien de rebre els qui creurien en ell. Llavors encara no havien rebut l'Esperit, perquè Jesús encara no havia estat glorificat.

⁴⁰ Alguns del poble que van escoltar aquestes paraules començaren a dir: «Aquest és realment el Profeta.» ⁴¹ D'altres deien: «És el Messies.» Però uns altres replicaven: «¿És que el Messies ha de venir de Galilea? ⁴² ¿No diu l'Escriptura que el Messies serà descendent de David i que ha de venir de Betlem, el poble d'on era David?» ⁴³ La gent es va dividir per causa d'ell. ⁴⁴ Alguns volien agafar-lo, però ningú no el va detenir.

⁴⁵ Els guardes del temple se'n tornaren a trobar els grans sacerdots i els fariseus. Aquests els van dir: «Per què no l'heu portat?» ⁴⁶ Els guardes respongueren: «Ningú no ha parlat mai com aquest home.» ⁴⁷ Els fariseus els van replicar: «Vosaltres també us heu deixat enganyar? ⁴⁸ Qui de les autoritats o dels fariseus

ha cregut en ell? ⁴⁹ Només hi creu aquesta gentussa que ignora la Llei i es mereix la condemna!» ⁵⁰ Un d'ells, Nicodem, el qui temps enrere havia visitat Jesús, els diu: ⁵¹ «¿És que la nostra Llei permet de condemnar ningú sense haver-lo escoltat primer i sense saber què ha fet?» ⁵² Ells li respongueren: «¿Tu també ets de Galilea? Investiga l'Esriptura i veuràs com de Galilea no en pot sortir cap, de profeta.»

1. ¿Tens set?
2. ¿On és la font?
3. Cava el teu interior per trobar la font d'aigua viva, la vida de l'Esperit.
4. Amb Nicodem comencem a néixer de l'Esperit: «¿Tu també ets de Galilea?»
5. ¿I tu?

Segon moviment

El text ens proposa el tema de l'aigua com a símbol de l'Esperit, de la Vida que Jesús ofereix al qui en vol beure, és a dir, al qui té set. El context d'aquesta dura controvèrsia de Jesús amb els jueus és la festa dels Tabernacles, vinculada al Temple —el quart evangeli ens presenta Jesús com el centre del nou culte en Esperit i en veritat—, i un dels elements simbòlics forts lligats al Temple, segons la Bíblia, és l'aigua que en brolla, com a símbol de la vida de Déu que s'escampa arreu, i l'aigua, per al jueu fidel, aquesta aigua que brolla del Temple, representa la Torà, la Llei que ens comunica la vida de Déu. En aquest sentit Jesús és el qui ens dóna la plenitud de la Llei, això és, la gràcia i la veritat, segons el pròleg de l'evangeli (Jn 1, 17).

En tot cas l'aigua de Jesús és l'Esperit, i la donació de l'Esperit està lligada a la glorificació de Jesús, a la seva Creu i Resurrecció, al seu Misteri Pasqual.

I Nicodem torna a fer acte de presència! Precisament quan Jesús se'ns autopresenta com la font de la vida, una font que encara cal cavar, per tal d'alliberar-ne el cabal vivificador, en la terra del propi cor. Noteu que ara Nicodem es compromet a favor de Jesús, si bé encara d'una manera discreta, amb una certa recança. No ha sortit encara de la nit. Però la seva recerca continua, i la seva aparició sembla voler-nos encoratjar en el nostre propi itinerari.

Nicodem, precisament apuntalant-se en la Llei, marca les seves distàncies amb el pensar general dels sacerdots i fariseus. La Llei, diu, ens mana d'escoltar qui sigui abans de condemnar-lo.

I una vegada més, com amb l'entrevista amb Jesús, que el text ha evocat, Nicodem es queda amb una tasca secreta per a dur a terme al fons del seu cor. La tasca de cavar la terra del seu interior per a trobar la font d'aigua viva. Fixeu-vos: «Tu també ets de Galilea?» li etziben els seus contrincants, sacerdots i fariseus. ¿Què vol dir «ser de Galilea» en el quart evangeli? Evidentment vol dir ser deixeble de Jesús. Una identitat. Ser deixeble, deixeble del qui ens promet sense límits l'Esperit.

Nicodem torna a deixar-nos, de moment, per continuar la seva recerca, la recerca d'aquesta nova identitat de deixeble de Jesús a través del nou naixement per l'aigua i per l'Esperit. Però resulta que el qui dóna l'aigua i l'Esperit és el mateix Jesús. Cal passar per ell, cal anar fins a ell, fins a la font, per la fe, i beure'n l'aigua.

I encara li encomanen una altra tasca, a Nicodem, que és una mica la que estem fent nosaltres ara. «Investiga les Escripures», li diuen, per a una finalitat oposada, és clar, per a descobrir que de Galilea no en pot sortir res de bo. El quart evangeli juga amb la ironia, i sovint les afirmacions tenen justament el sentit contrari d'aquell que sembla aparent: «Investiga l'Escriptura i veuràs que realment condueix a Jesús».

Nicodem, investigant l'Escriptura, la font viva de la Torà, de la Llei, descobrirà la deu originària d'aquesta font al cor obert mateix de Jesús clavat a la Creu!

TERCER MOVIMENT

Joan 19, 28-42

Portà una barreja de mirra i àloe

²⁸ Després d'això, Jesús, sabent que tot s'havia realitzat, perquè s'acabés de complir l'Escriptura, va dir: «Tinc set.» ²⁹ Hi havia allà un gerro ple de vinagre. Van posar al capdamunt d'un manat d'hisop una esponja xopa d'aquell vinagre i la hi acostaren als llavis. ³⁰ Quan Jesús hagué pres el vinagre, va dir: «Tot s'ha complert.» Llavors inclinà el cap i va lliurar l'esperit.

³¹ Per als jueus era el dia de la preparació, i els cossos no es podien quedar a la creu durant el repòs del dissabte, més quan aquell dissabte era una diada solemníssima. Per això els jueus van demanar a Pilat que trenquessin les cames dels crucificats i traguessin els seus cossos. ³² Hi anaren, doncs, els soldats i van trencar les cames del primer i les de l'altre que havia estat crucificat amb Jesús. ³³ Quan arribaren a Jesús, es van adonar que ja era mort i no li trencaren les cames, ³⁴ però un dels soldats li traspasà el costat amb un cop de llança, i a l'instant en va sortir sang i aigua. ³⁵ El qui ho veié en dóna testimoni, i el seu testimoni és digne de crèdit. Ell mateix sap que diu la veritat, perquè també vosaltres cregueu. ³⁶ En efecte, tot això va succeir perquè s'havia de complir allò que diu l'Escriptura: *No li han de trencar cap os.* ³⁷ I en un altre lloc l'Escriptura diu: *Miraran aquell que han traspasat.*

³⁸ Després d'això, Josep d'Arimatea, que era deixeble de Jesús però d'amagat per por dels jueus, va demanar a Pilat l'autorització per a treure el seu cos de la creu. Pilat hi va accedir. Josep, doncs, hi anà i va treure de la creu el cos de Jesús. ³⁹ També hi va anar Nicodem, el qui temps enrere havia visitat Jesús de nit, i portà una barreja de mirra i àloe, que pesava unes cent lliures. ⁴⁰ Llavors van prendre el cos de Jesús i l'amortallaren amb un llençol, juntament amb les espècies aromàtiques, tal com és costum d'enterrar entre els jueus. ⁴¹ Hi havia un hort a l'indret on havien crucificat Jesús, i dintre l'hort un sepulcre nou, on

encara no havia estat posat ningú. ⁴² Com que per als jueus era el dia de la preparació, i el sepulcre es trobava a prop, van dipositar-hi Jesús.

1. Jesús, la font, té set.
2. La font de l'Esperit és la creu de Jesús. A la creu Jesús dona sense límits l'Esperit.
3. Als peus de la creu Nicodem esdevé deixeble.
4. Amb Maria, la mare de Jesús, amb el deixeble estimat, amb Nicodem, som deixebles del Ressuscitat.
5. La carn no serveix de res, és l'Esperit qui dona vida.

Tercer moviment

La tercera i definitiva aparició de Nicodem. Assistim al moment del seu naixement per l'aigua i per l'Esperit.

Joan és l'únic evangelista que descriu la mort de Jesús amb l'expressió «lliurar l'esperit». Jesús, el portador de l'Esperit del Pare, el lliura en el moment de morir novament al seu Pare, i també a la comunitat present al peu de la creu representada en Maria i en el deixeble estimat, la identitat històrica del qual no coneixem.

En el context solemne de la festa de Pasqua jueva, l'evangelista ens presenta el nou Temple, el cos de Jesús crucificat, amb la font d'aigua i de sang (la vida sacramental de l'Església) que raja del seu costat obert per la llança. No fa gaire Jesús, la font, ha dit que tenia set. Com si volgués dir que té set de la nostra set. I això ha marcat el punt de consumació, el punt culminant de l'itinerari de l'evangeli, i de l'itinerari de tot deixeble del Mestre. Aquest punt culminant del «tot s'ha acomplert» és l'hora de Jesús, l'hora de la seva glorificació, l'hora de la revelació de qui és realment Jesús.

Això té lloc a la creu.

Nicodem, i se'ns recorda un cop més (retòricament) que és aquell que havia visitat Jesús de nit, se'ns recorda, per tant, que es trobava en camí, fent una recerca, apareix juntament amb el deixeble Josep d'Arimatea, un personatge que encara no coneixíem, del qual se'ns diu, però, que és deixeble de Jesús, cosa que no se'ns ha dit encara de Nicodem. Però era un deixeble d'amagat, també per por, i això el posa en una situació molt semblant a la de Nicodem i, potser, a la de tots nosaltres.

Fixeu-vos, l'evangelista ens vol presentar la pietat, l'estima, la veneració delicada —simbolitzada en la gran quantitat de perfums, cent lliures de mirra i àloes!— d'aquests dos deixebles, una veneració practicada sobre el cos del Mestre, símbol del Temple, de la nova vida. Aquest cos, en efecte, com el Temple, ha de ser ungit, perquè és el lloc on reposa l'Esperit, Déu mateix en la seva Presència.

Així contemplem Nicodem ja transformat en deixeble, deixeble del Crucificat, acomplint, ara ja no d'amagat, aquesta última mostra de respecte envers el Mestre. Vegeu, si us plau, en aquests perfums abundants, la fe d'aquests dos

deixebles, la fe de l'Església, la nostra fe, una fe que, amb l'esperança, anticipa la resurrecció, ungint el cos del Mestre, el Messies.

Pel misteri de la creu, de l'aigua del costat de Jesús, ha tingut lloc el nou naixement de Nicodem, com també el de Josep d'Arimatea, el de la seva mare Maria, el del deixeble estimat... que ens representen a tots nosaltres, a cadascú de nosaltres en el seu propi itinerari, un itinerari que passa per la creu de Jesús, per la cruïlla del seu Misteri Pasqual.

També Maria ha hagut de superar el nivell de la carn —la seva relació com a mare biològica de Jesús— per a esdevenir deixebra de Jesús, en el nou nivell de l'Esperit. Fixeu-vos, el deixeble estimat acull Maria com a deixebra en la nova família dels deixebles de Jesús, i un altre deixeble, Josep d'Arimatea, acull Nicodem també a la nova família dels deixebles de Jesús.

Nicodem, gràcies a la fe, la seva fe nova en Jesús, simbolitzada en les espècies aromàtiques del relat, i en el seu gest d'ungir el cos del Mestre, acaba de passar de les tenebres a la llum, de la nit al dia. La seva recerca ha arribat a terme. La seva recerca, en realitat, continua, però ara amb la llum de Pasqua i amb la llum de l'Esperit, perquè Nicodem ha nascut de nou.

Nicodem torna a desaparèixer. I quedem nosaltres. Se'ns invita doncs, i aquest era l'objectiu d'aquesta lectura meua, a fer l'itinerari d'aquest nou naixement per l'aigua i per l'Esperit, que és l'itinerari cap a una nova identitat espiritual, que dóna profunditat i sentit a la nostra identitat primària carnal.

Aquesta identitat queda resumida en la pregunta ja escoltada: «¿Tu també ets de Galilea?», i trobar-la significa trobar el tresor de la fe —que són aquells ungüents— mitjançant la qual vivim i expressem la nostra amistat amb Jesús, el Mestre, el qui ens obre la font de la vida i ens dóna sense límits l'Esperit perquè puguem participar del seu dinamisme, de la seva saba divina, per a ser una sola cosa amb Ell i amb el seu Pare en l'Esperit.

* Quan utilitzo l'expressió "dinamisme de diví" per referir-me a l'Esperit, ho faig analògicament, metafòricament. Els cristians confessem que l'Esperit Sant és la tercera persona de la Santa Trinitat, i no una energia o una emanació divina.